

LOŠKI MUZEJ

DK: 069.5

PLANINA F.1

Inv. št.: 5.563

KNJIŽNICA

LOŠKI GRAD
IN MUZEJ

LOŠKI GRAD
IN MUZEJ

VODNIK PO LOŠKEM MUZEJU

5563

LOŠKI MUZEJ
KNJIŽNICA

Na naslovni strani: Grb škofa Filipa iz leta 1513 na Kašči
Foto T. Mlakar

069.5

5563

Ponatis iz dela: France Planina »Škofja Loka z bližnjo okolico«;
izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1962

Mesto Škofja Loka

Loka je med slovenskimi mesti najbolje ohranila srednjeveški značaj in spada med zgodovinsko najzanimivejše kraje. Njena zgodovina se pričinja z letom 973, ko je nemški cesar Oton II. daroval loško ozemlje freisinškemu škofu Abrahamu. Vendar Loka, ki je imenovana v darilni listini, ni današnja Škofja Loka, temveč Stara Loka. Škofjo Loko so ustanovili freisinški škofje kmalu po prevzemu oblasti, ko so potrebovali upravno in gospodarsko središče za svojo zemljiško posest in so dali na varnem kraju nad rogovilo obeh Sor sezidati prvo utrdbo. Naselje pod utrdbo se je naglo razvijalo in ga že listina l. 1274 imenuje mesto. Obrambo mesta sta prevzela Zgornji stolp na Kranceljnu in grad.

Mesto so v 14. stoletju obdali z obzidjem, skozi katero je vodilo petero vrat, zavarovanih s stražnimi stolpi. Ker je bil prostor znotraj obzidja zaradi večje varnosti bolj dragocen, so ga na gosto zazidali in so tako nastale ozke ulice ob strnjeno postavljenih hišah. L. 1511 je mesto porušil potres. Na srečo pa je bil takrat zemljiški gospod, podjetni škof Filip, ta je poskrbel, da so mesto že v nekaj letih popolnoma obnovili. Mnogo stavb iz tistih let stoji še sedaj. Od tedaj do novejšega časa se je mesto kaj malo spreminjalo. Le obzidja, ki je sčasoma zgubilo pomen, niso več popravljali in so ga l. 1789 velik del podrli. Gospostvo freisinških škofov nad Loko in loškim ozemljem je trajalo celih 830 let, od l. 973 do 1803, ko je freisinško ozemlje postalo državna last.

Loški grad

Ob grajskem zidu se vzpenja pešpot iz Klobovsove ulice na Loški grad, ki stoji na strmem bregu nad mestom. Predbaročna stavba ni enotna, ker so jo dozidavali v presledkih, a s poslikanjem je dobila enoten videz. Na zunaj kaže še svoje staro lice. Med potjo se odpira razgled na mesto in okolico. Na ovinku vidimo

mestni zid in jarek, ki sta tekla od gradu na Graben. Po starem jarku je najbližji dostop na grad. Ko dosežemo po nekaj minutah vozno Grajsko pot, smo pri Železnih vratih, kjer je vstop na grajsko dvorišče.

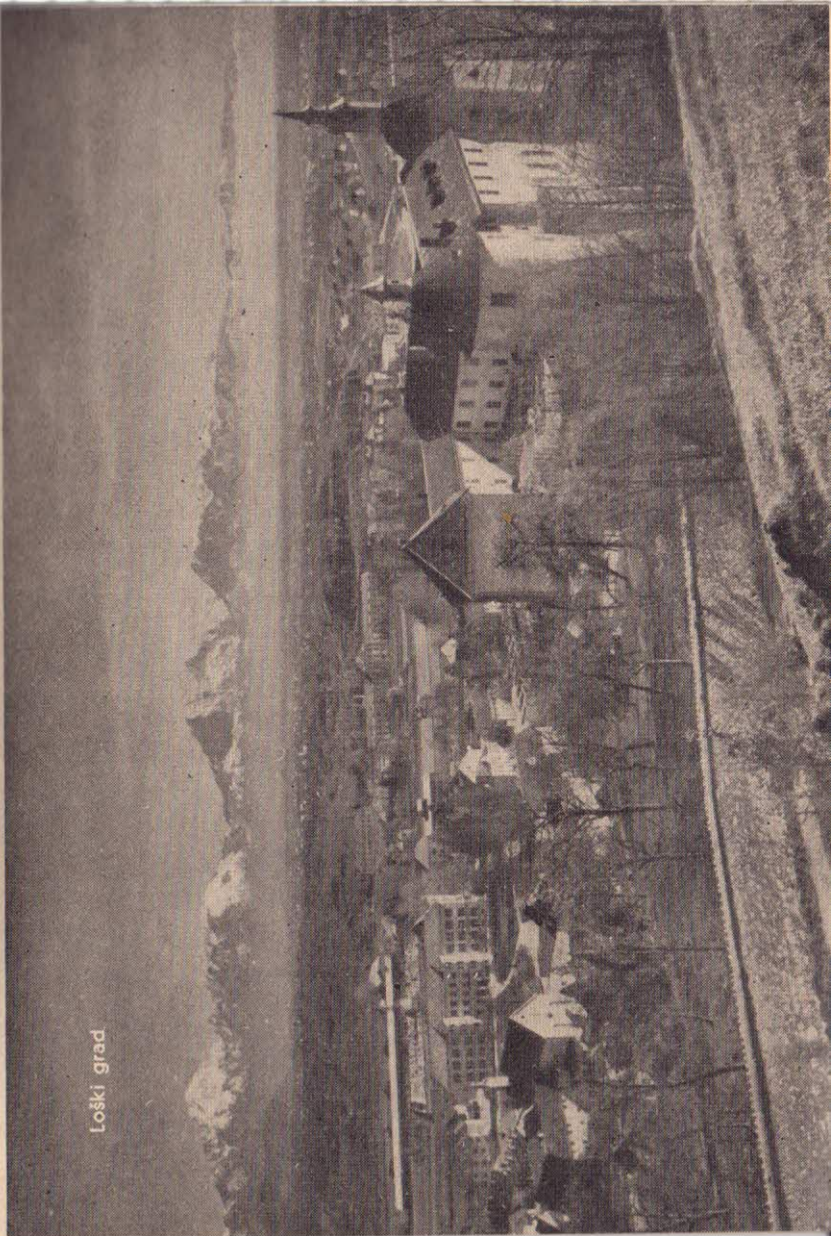
Z dvoriščne strani dela *Loški grad* vtis, kot da je precej nov. Pred letom 1892 je bil drugačen. Takrat so dale nune prizidati vzhodnemu traktu na dvoriščni strani nov hodnik, podreti stolp, med kapelo in Okroglim stolpom pa zgraditi namesto gospodarskih poslopij nov trakt z dvorano. Stara sta severni trakt in Okrogli stolp.

Začetek gradu

Kdaj so začeli niže Zgornjega stolpa zidati grad, ni znano. Vsekakor je stal že v 13. stoletju. L. 1202 se namreč omenja »močno utrjeni grad v Loki«. V 14. stoletju so naštetih že razni prostori v gradu: škofova soba, obednica, kapela in drugi. V računih l. 1494 so omenjena slikana okna v kapeli. Po potresu l. 1511, ki je grad hudo prizadejal, ga je dal škof Filip na novo sezidati, o tem govori plošča, vzdana v grajskem hodniku. Iz računov je razvidno, da so l. 1521 sredi dvorišča obnovili visok štirioglat stolp. Zidal ga je stavbenik Jurgko Mawrer. Stolp, kjer je sedaj kapela, so postavili l. 1526, kakor se bere na plošči na njeni zunanji steni. Takšen je ostal grad do konca prejšnjega stoletja. Sondiranje tal v kleti in na dvorišču l. 1961 je pokazalo, da sedanja stavba ne stoji povsem na istih temeljih, kakor jih je imel grad pred potresom l. 1511.

Škofje

Freisinski škofje so le kdaj pa kdaj prihajali v Loko. Plemenitaši in podložniki so jih slovesno sprejemali pod mestnimi vrati, meščani z mestnim sodnikom pa na Mestnem trgu. Med bivanjem v gradu so škofje urejali razne gospoščinske zadeve. Dva od njih je v Loki doletela smrt. Leopold je l. 1381 pod Kamnitim mostom utonil, Konrada V. pa je l. 1412 zabodel njegov strežaj v upanju, da bo pri njem našel 5000 zlatnikov, ki sta mu jih prinesla dva freisinska meščana. Ker je kazalo, da si je škof sam vzel življenje, so ga pokopali kar na grajskem vrtu

Loški grad

